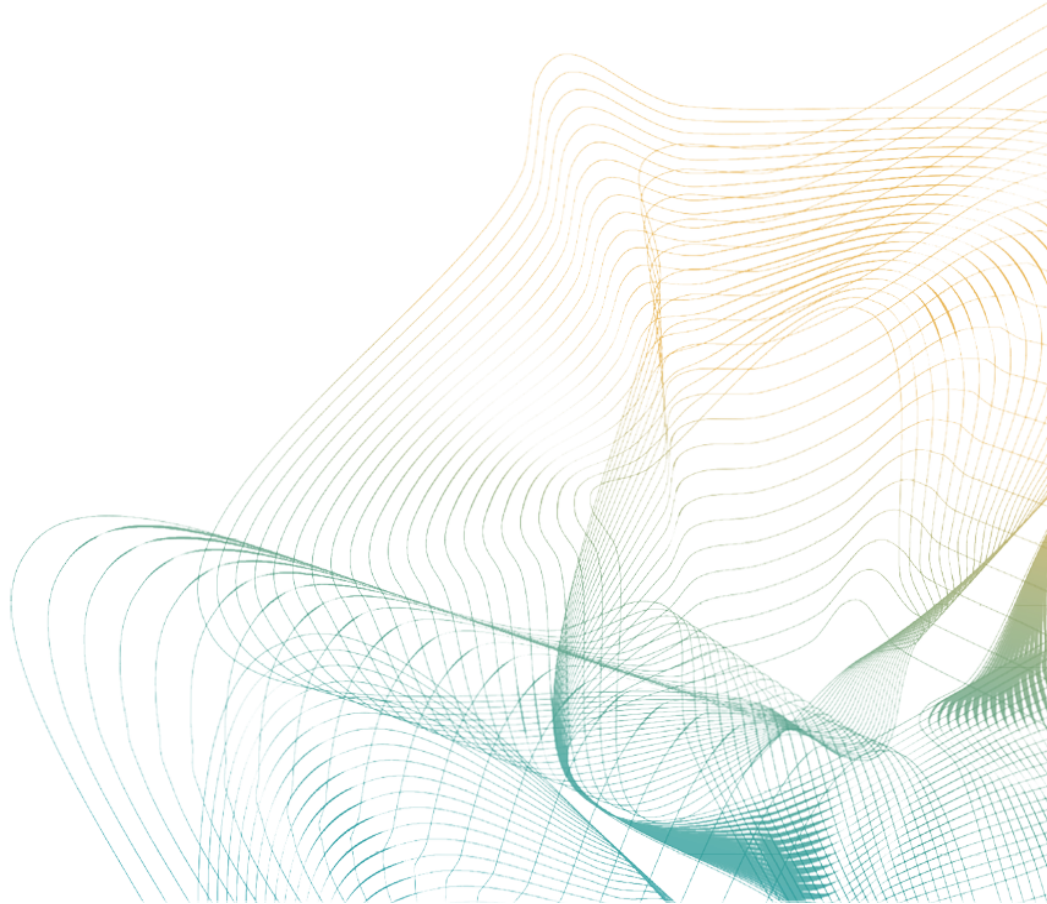

Finansal Hesaplar Raporu

2018-III

Özet

Sektörlerin finansal bilançolarındaki gelişmelere göre; 2018 yılı üçüncü çeyreği sonunda, Türkiye ekonomisinin toplam finansal varlıkları 12.798 milyar TL, yükümlülükleri ise 14.805 milyar TL düzeyine ulaşmıştır. Dünyanın geri kalanına olan net yükümlülük ise bir önceki çeyreğe göre 197 milyar TL artarak 2.007 milyar TL seviyesinde gerçekleşmiştir.

2018 yılı ikinci çeyreği ile üçüncü çeyreği arasında gerçekleşen finansal akımlar incelendiğinde, 125 milyar TL tutarında net işlem gerçekleşirken, 322 milyar TL tutarında kur ve piyasa fiyatı değişimi kaynaklı net değerlendirme azalışı gözlenmiştir.

Hanehalkı ve finansal olmayan kuruluşların borçluluk oranlarının ülke karşılaştırmalarına bakıldığında, Türkiye'nin bu dönemde de borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasındaki konumunu koruduğu görülmüştür.

İçindekiler

1	DEĞERLENDİRMELER	3
2	KİMDEN-KİME (MEVDUAT VE KREDİLER)	6
3	HANEHALKI	7
4	FİNANSAL OLMAYAN KURULUŞLAR	9
5	YERLEŞİK SEKTÖRLERİN TOPLAM BORCU	11

1. Değerlendirmeler

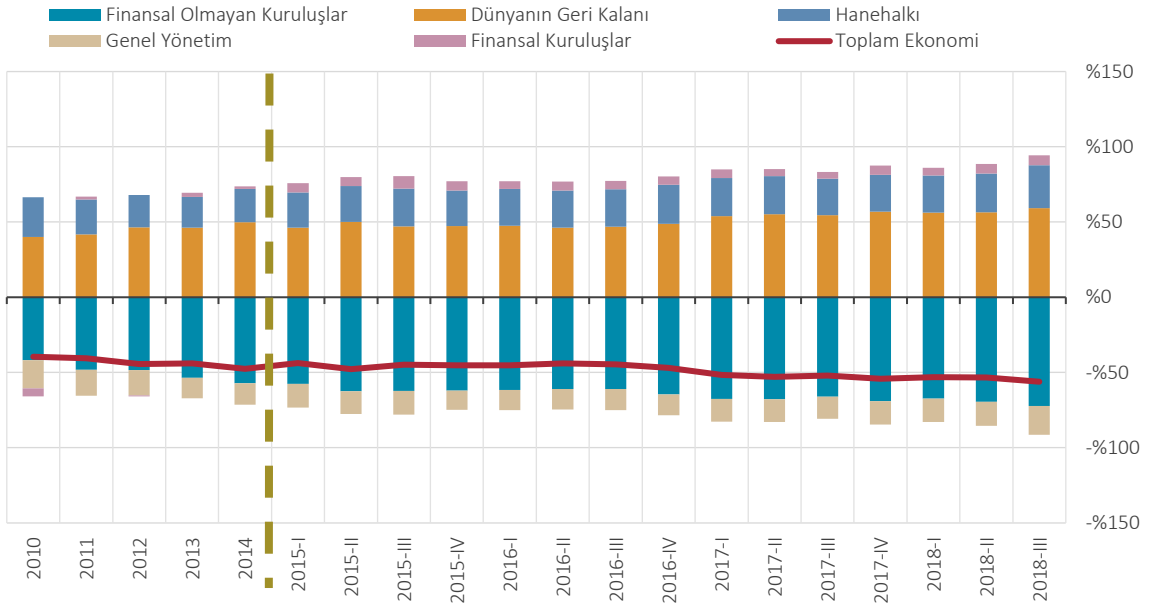
Tablo 1: Net Finansal Değerin Sektörler İtibarıyla Dağılımı (2018 III.Çeyrek, Milyar TL)^{1,2}

	Toplam Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar	Finansal Kuruluşlar	Genel Yönetim	Hanehalkı	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	12.798	5.003	5.435	715	1.644	1.394
Yükümlülükler	14.805	7.589	5.199	1.395	622	3.509
Net Finansal Değer	-2.007	-2.585	235	-680	1.023	2.114

Kaynak: TCMB

2018 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla, yurtiçi ekonominin sektörel finansal bilançoları incelendiğinde, hanehalkı ve dünyanın geri kalanının finansal fazla vererek diğer sektörlerden alacaklı; finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetimin ise finansal açık vererek diğer sektörlerle borçlu pozisyonda olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan, üstlendikleri finansal aracılık rolü gereği finansal kuruluşlar sektörü dengedeki pozisyonunu koruyarak sıfıra yakın bir net finansal değer yaratmıştır (Tablo 1, Grafik 1).

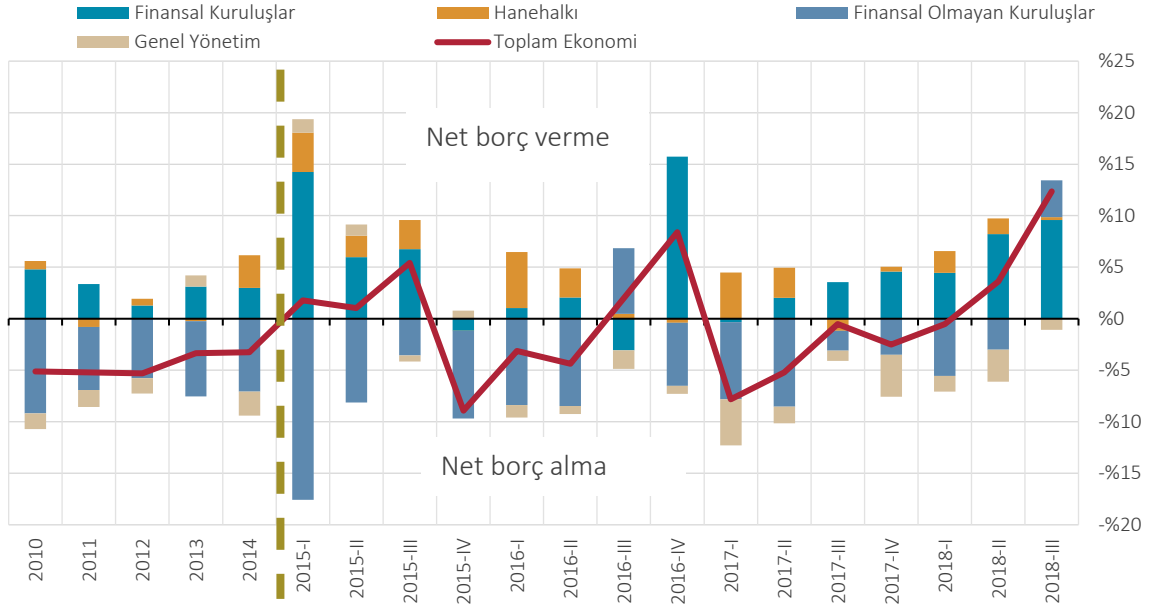
Grafik 1: Net Finansal Değerin (Stok) GSYH'ye Oranı, Sektörler İtibarıyla (%)²

Kaynak: TCMB, TÜİK

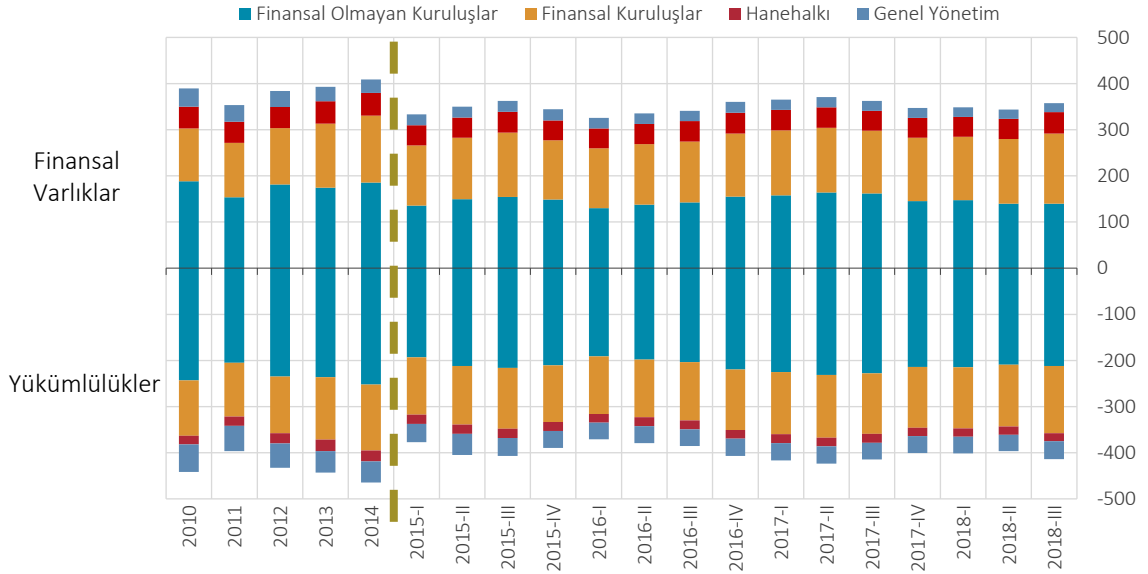
¹ Metodoloji gereği, parasal altının karşı sektörü bulunmadığı için toplam yurtiçi ekonominin net finansal değeri ile dünyanın geri kalanının net finansal değeri arasında söz konusu tutar kadar fark olmaktadır. Dünyanın geri kalanı, Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri ile uyumlu olacak şekilde, yurtdışı yerleşiklik ilkesi çerçevesinde raporlanmıştır.

² Hanehalkı sektörü, hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşları da kapsamaktadır.

Grafik 2: Net Borç Verme\ Borç Alma (İşlem), GSYH'ye Oran, Sektörler İtibarıyla (%) ²

Kaynak: TCMB, TÜİK

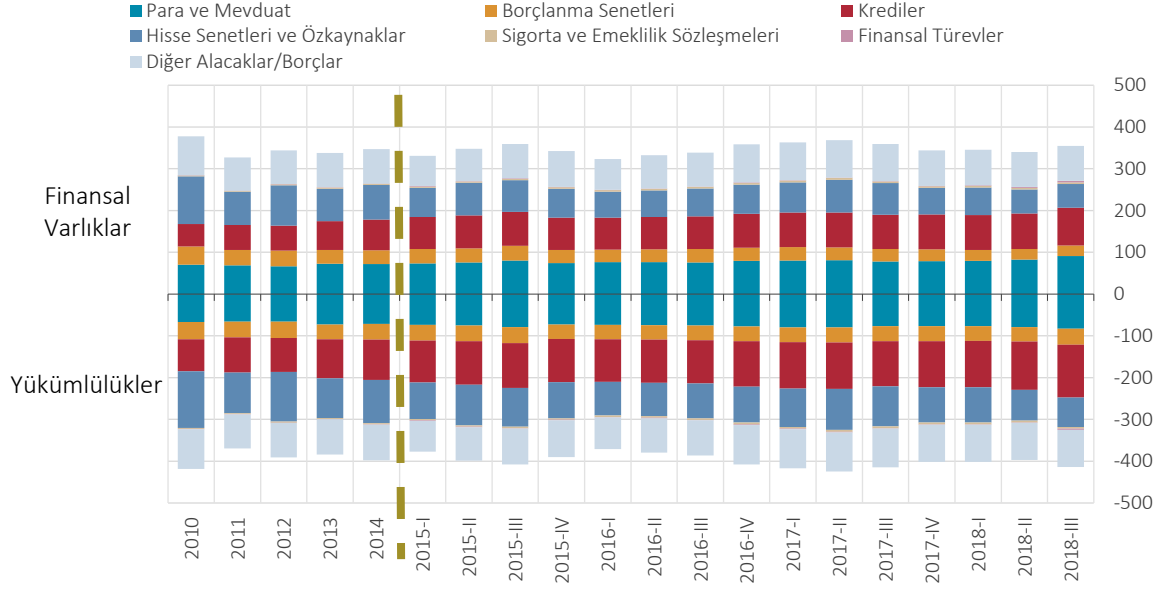
Sektörlerde gerçekleşen net finansal işlemler incelendiğinde ise, geçen yılın aynı döneminde GSYH'nin %0,5'i oranında net borç alan toplam ekonomi bu dönemde %12,4 ile net borç veren konumundadır. Geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırıldığında finansal kuruluşların net borç verme oranı GSYH'nin %3,6'sından 2018 yılı üçüncü çeyreğinde GSYH'nin %9,6'sına yükselmiştir. Geçen yılın aynı döneminde net borç alan konumunda olan hanehalkı ve finansal olmayan kuruluşlar sektörleri sırasıyla GSYH'nin %0,3'ü ve %3,6'sı oranlarıyla net borç veren konumuna geçmiştir. Net borç alan konumunu sürdüren genel yönetim sektörü son dönemde GSYH'nin yaklaşık %1,1'i oranında net borçlanmıştır (Grafik 2).

Grafik 3: Sektörler İtibarıyla Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin GSYH'ye Oranı (%)²

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Sektörlerin son dönem itibarıyla finansal varlık ve yükümlülük dağılımı incelendiğinde finansal olmayan kuruluşların yükümlülük ve varlık tarafında en büyük sektör olmaya devam ettiği, bunu finansal kuruluşların izlediği görülmektedir (Grafik 3).

Grafik 4: Finansal Araç Dağılımı-Toplam Ekonomi, GSYH'ye Oranı* (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK

(*)Parasal altın ve SDR dâhil edilmemiştir.

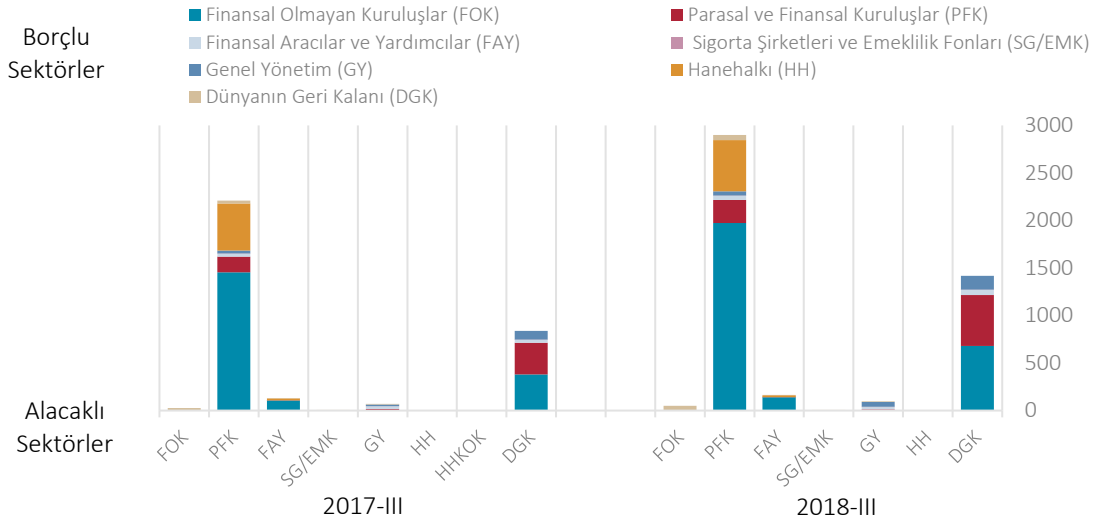
2018 yılı üçüncü çeyrek itibarıyla, finansal araç dağılımında varlıklarda para ve mevduat ile krediler; yükümlülüklerde ise sırasıyla krediler ile diğer borçlar kalemleri en ağırlıklı araçlar olarak gözlenmektedir (Grafik 4).

2. Kimden-Kime (Mevduat ve Krediler)

Mevduat ve kredi kalemleri için derlenen kimden-kime matrisleri ışığında ekonomik sektörler arası ilişkiler aşağıda incelenmiştir.

Kredilerin kimden-kime matrisleri incelendiğinde, 2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde en büyük bağlantı finansal olmayan kuruluşlar ile parasal ve finansal kuruluşlar arasında gerçekleşmiştir. Parasal ve finansal kuruluşlar toplamda 2.900 milyar TL tutarında kredi kullanmış, bunun 1.974 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlara ve 539 milyar TL'lik kısmını hanehalkına vermiştir. Dünyanın geri kalanından 1.419 milyar TL'lik kredi kullanılmış, bunun 682 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlar, 535 milyar TL'lik kısmını ise parasal ve finansal kuruluşlar kullanmıştır (Grafik 5).

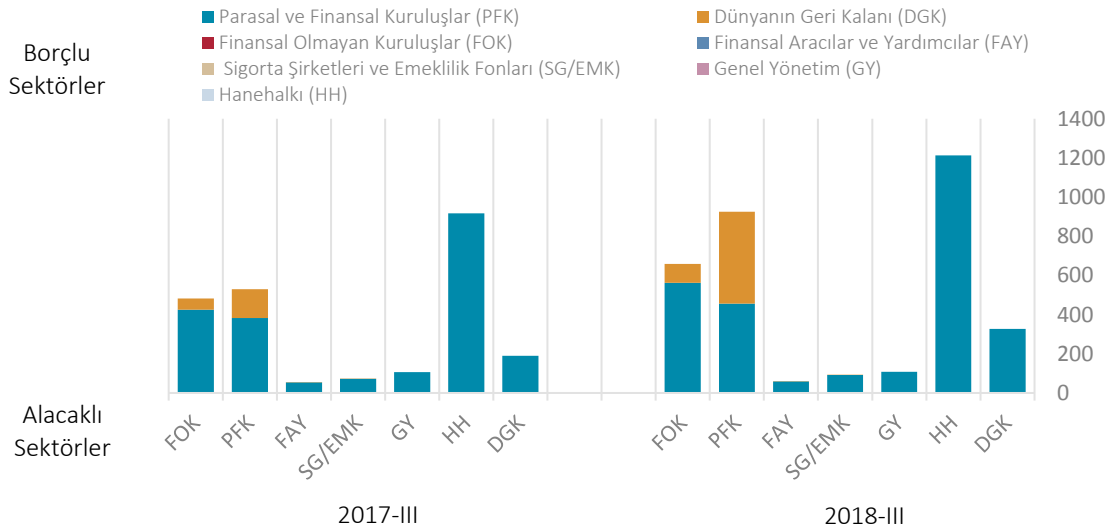
Grafik 5: Krediler, Kimden-Kime (2018 III. Çeyrek, Milyar TL)²

Kaynak: TCMB

2018 yılı üçüncü çeyreğinde, yurtiçi ve yurtdışı sektörlerce açılan toplam 3.409 milyar TL'lik mevduatın 2.840 milyar TL'lik kısmı parasal ve finansal kuruluşlarda, 568 milyar TL'lik kısmı ise dünyanın geri kalanında açılmıştır. Parasal ve finansal kuruluşlarda açılan mevduatın büyük bölümü hanehalkı (1.212 milyar TL) ve finansal olmayan kuruluşlara (562 milyar TL) aittir. Dünyanın geri kalanında açılan mevduatın önemli bir bölümü (470 milyar TL) parasal ve finansal kuruluşlar tarafından açılmıştır (Grafik 6).

Grafik 6: Mevduat, Kimden-Kime (2018 III. Çeyrek, Milyar TL)²

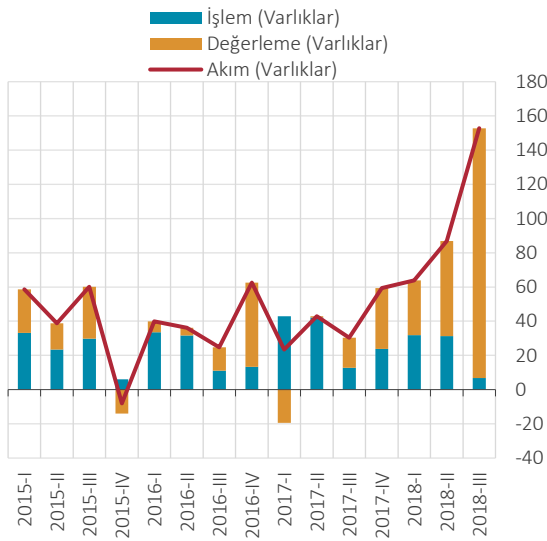

Kaynak: TCMB

3. Hanehalkı

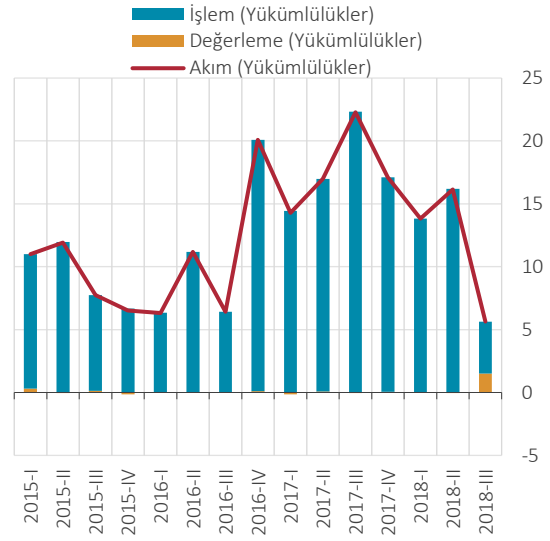
Hanehalkı finansal varlıkları; 2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 153 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu artışta en önemli etki; mevcut finansal varlıkların 146 milyar TL tutarındaki kur ve piyasa fiyatı kaynaklı pozitif değerlemesi olurken, para ve mevduat varlıklarında 6,3 milyar TL, sigorta ve emeklilik sözleşmelerinde ise 5 milyar TL tutarında işlem kaynaklı artış gözlenmiştir. Söz konusu dönemde hanehalkı varlıklarında işlem kaynaklı azalış görülen kalemler ise 3,8 milyar TL ile hisse senetleri ve özkaynaklar ve 3,2 milyar TL ile borçlanma senetleri olmuştur. (Grafik 7). Hanehalkı yükümlülükleri ise 2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 5,6 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu artışta en önemli etken kredi işlemlerindeki 3,5 milyar TL'lik artış ile mevcut yükümlülüklerin 1,5 milyar TL tutarındaki pozitif değerlemesi olmuştur (Grafik 8).

Grafik 7: Finansal Varlıklar, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

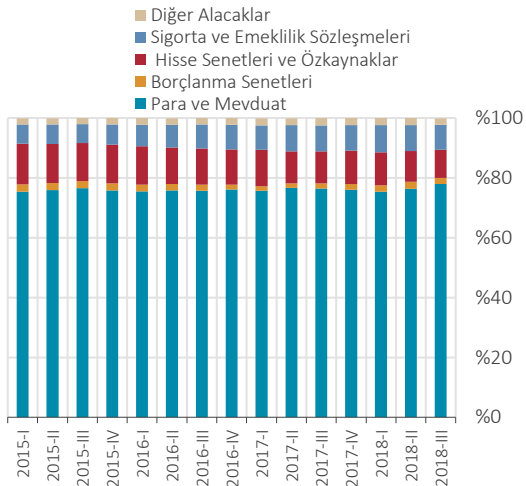
Grafik 8: Yükümlülükler, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

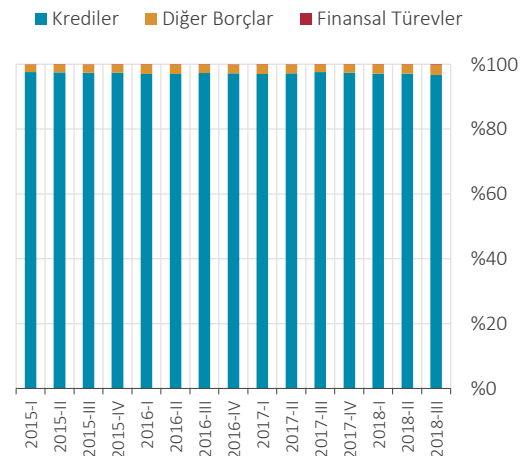
2018 yılı üçüncü çeyrek itibarıyla, hanehalkı finansal varlıklarında en temel araç, %78 dolayındaki payı ile mevduat olup, bunu hisse senetleri ve özkaynaklar izlemektedir. Veri dönemi boyunca, sigorta ve emeklilik sözleşmelerinin toplam finansal yatırımlardaki payı artarken, hisse senetleri ve özkaynaklar kaleminin payı azalmıştır, para ve mevduatların ise payı yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 9). Yükümlülükleri incelediğimizde; tamamına yakınının kredilerden oluştuğu görülmektedir (Grafik 10).

Grafik 9: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

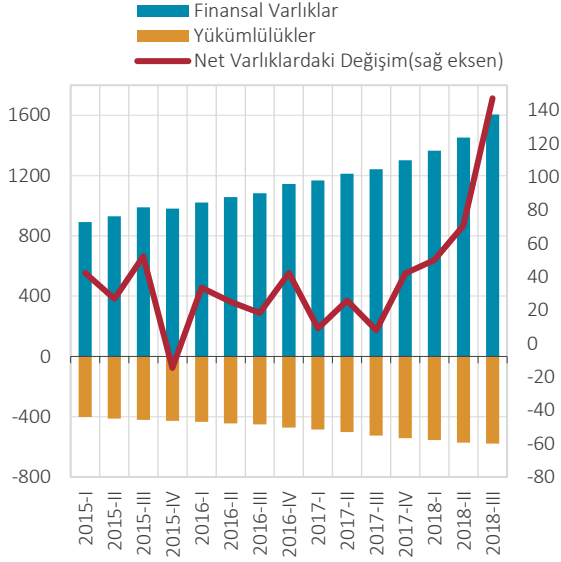
Grafik 10: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

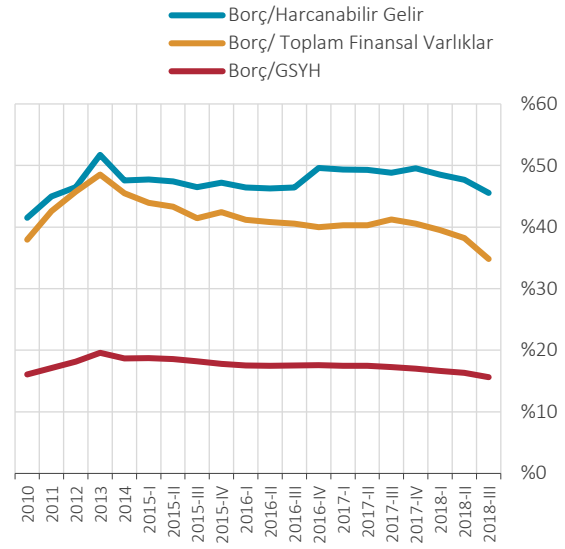
Hanehalkı net finansal değeri geçen dönem 880 milyar TL iken, 2018 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre 147 milyar TL'lik artış göstererek 1.027 milyar TL olmuştur (Grafik 11). Hanehalkı borçluluğuna ilişkin göstergelere bakıldığında; hanehalkı borcunun GSYH'ye oranının %15,6 ile bir miktar azalış göstermesinin yanında, borcun toplam finansal varlıklara oranı %38,2'den 2018 yılının üçüncü çeyreğinde %34,8'e düştüğü gözlenmiştir (Grafik 12).

Grafik 11: Hanehalkı Net Varlık Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik 12: Hanehalkı Borcu* (%)

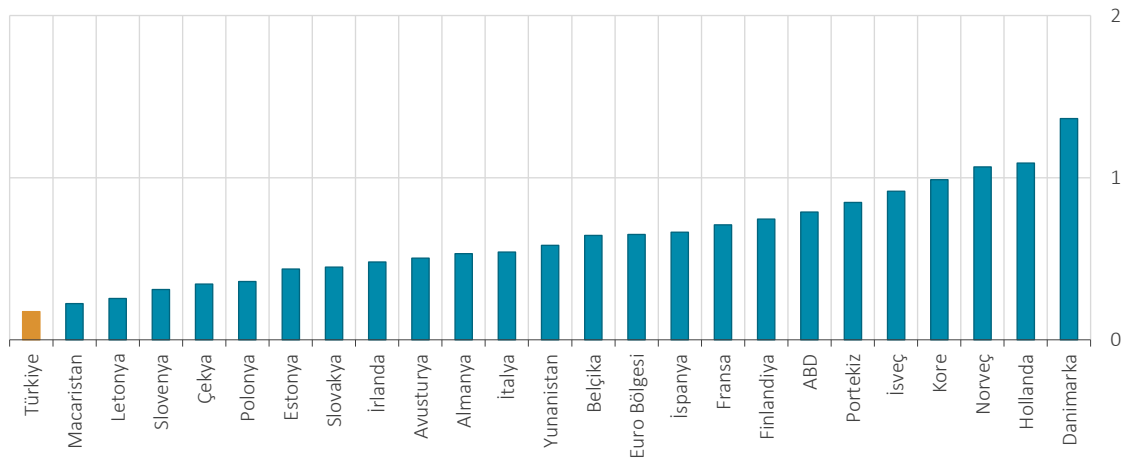

Kaynak: TCMB, TÜİK

*Hanehalkı borcu kredi kaleminden oluşmaktadır.

Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranına bakıldığında; 2018 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye'nin karşılaştırma yapılan ülkeler arasında borçluluk düzeyi en düşük ülke olduğu görülmektedir (Grafik 13).

Grafik 13: Hanehalkı Yükümlülükleri/GSYH, Karşılaştırma*²

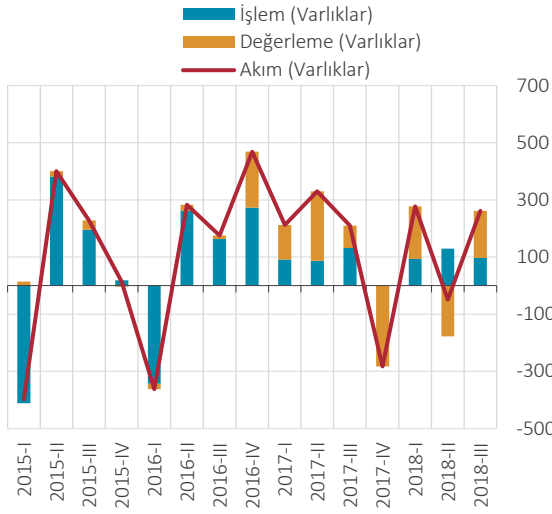
Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD

(*) Diğer ülke verileri 2018 II. çeyrek itibarıyla.

4. Finansal Olmayan Kuruluşlar

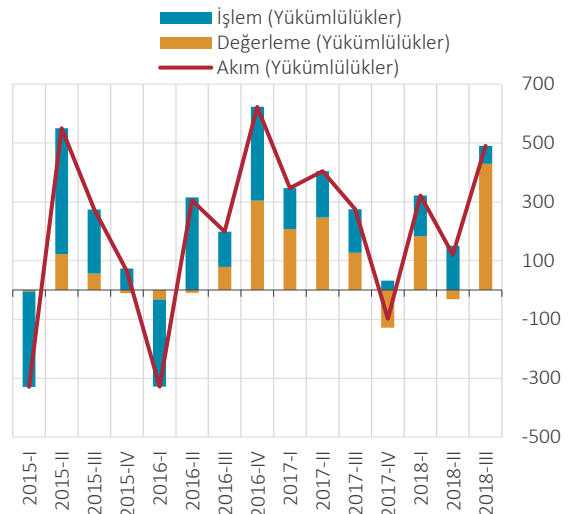
Finansal olmayan kuruluşların finansal varlıkları 2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre 262 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu artışta en önemli etki; geçen dönem negatif olarak gerçekleşen finansal varlıkların kur ve piyasa fiyatı kaynaklı değerlemesinin, bu dönemde 165 milyar TL tutarında pozitif yönde gerçekleşmesidir. İşlemlerdeki değişimin büyük kısmı, diğer alacaklar kalemi ile hisse senetleri ve özkaynaklar kalemlerinde sırasıyla 69 milyar TL ve 52 milyar TL tutarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Söz konusu dönemde finansal olmayan kuruluşların para ve mevduat işlemlerinde ise 18 milyar TL azalış gerçekleşmiştir (Grafik 14). Finansal olmayan kuruluşların yükümlülükleri ise 2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde 490 milyar TL artış göstermiştir. Söz konusu artışta en önemli etki, finansal yükümlülüklerin kur ve piyasa fiyatı kaynaklı 429 milyar TL tutarındaki pozitif değerlemesinden olurken, diğer borçlar kaleminde 71 milyar TL işlem kaynaklı artış gözlenmiştir (Grafik 15).

Grafik 14: Finansal Varlıklar, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

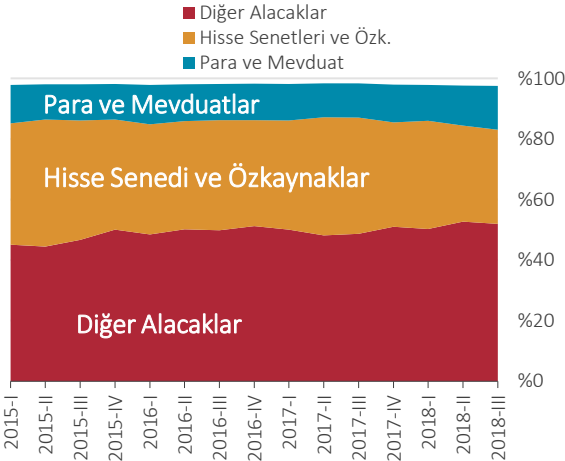
Grafik 15: Yükümlülükler, Akım (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

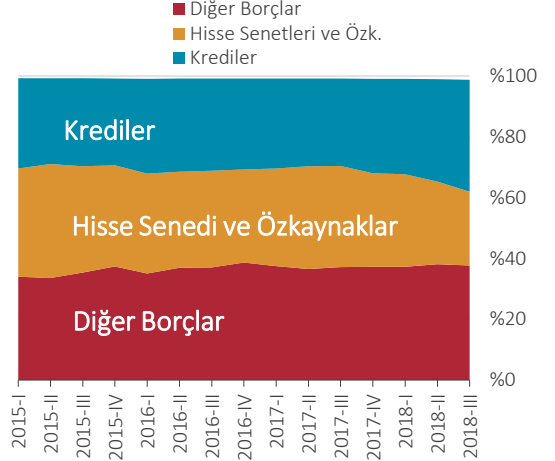
2018 yılı üçüncü çeyreklik döneminde, finansal olmayan kuruluşların varlık tarafındaki en önemli kalemini; satıcı kredi ve avanslar ile diğer kalemlerin toplamından oluşan diğer alacaklar (%52) oluşturmaktadır. Hisse senetleri ve özkaynakların payı %31, para ve mevduatın payı ise %15 olmuştur (Grafik 16). Yükümlülük tarafında ise diğer borçların oranı %38 ile yatay bir seyir izlemiştir. Kullanılan kredilerin payı geçen döneme göre %34'den %37'ye yükselirken, hisse senetleri ve özkaynak yoluyla yapılan finansmanın payı %27'den %24'e gerilemiştir (Grafik 17).

Grafik 16: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

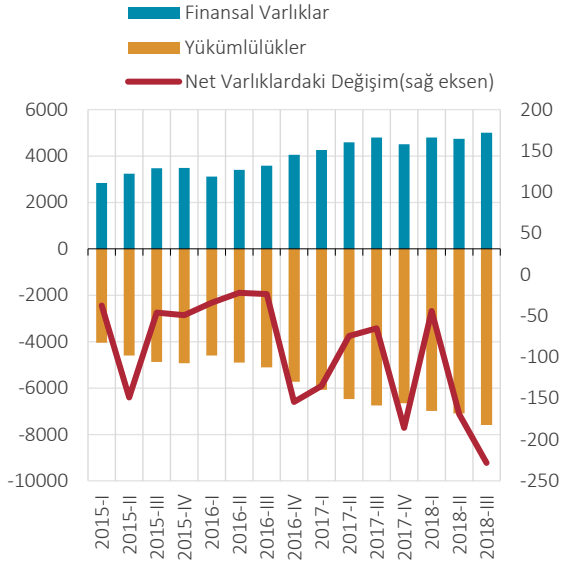
Grafik 17: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB

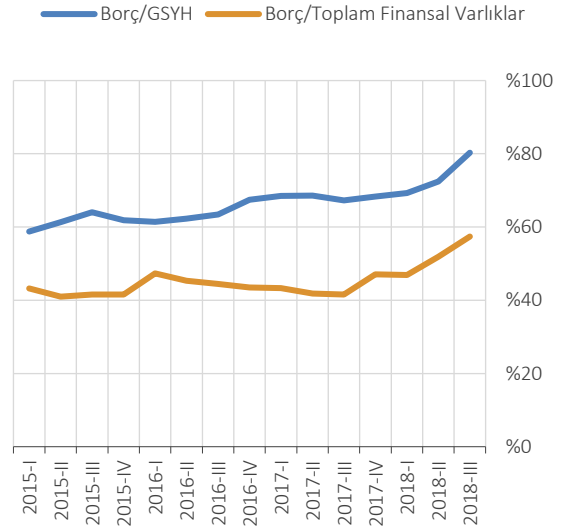
Finansal olmayan kuruluşların net varlıkları geçen dönem -2.357 milyar TL iken, 2018 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre 228 milyar TL azalarak -2.585 milyar TL olarak gerçekleşmiştir (Grafik 18). Finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYH'ye oranı 2018 yılı ikinci çeyreğinde %72 seviyesindeyken, üçüncü çeyreğinde %80 seviyesine yükselmiştir. Borçların toplam finansal varlıklara oranı ise aynı dönemde %52'den %57'ye çıkmıştır (Grafik 19).

Grafik 18: Finansal Olmayan Kuruluşlar Net Varlık Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB

Grafik 19: Finansal Olmayan Kuruluşların Borcu * (%)

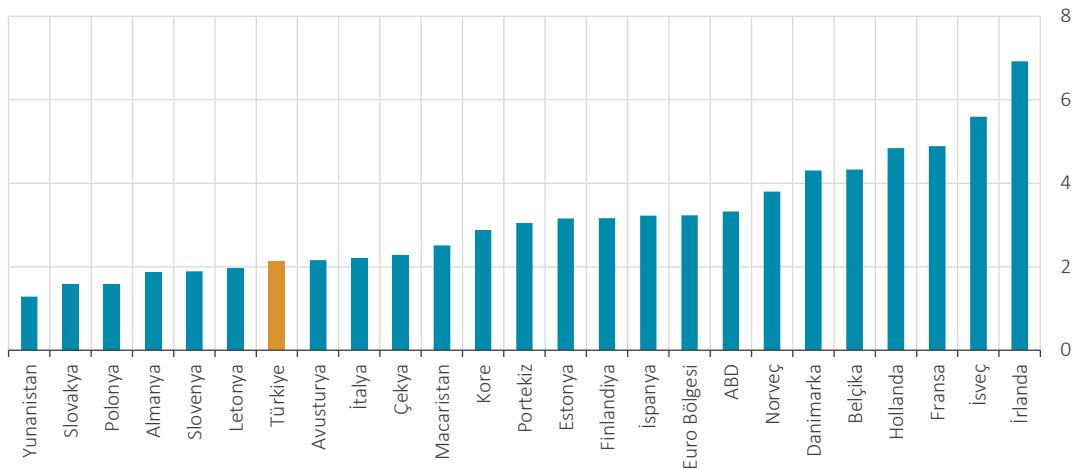

Kaynak: TCMB, TÜİK.

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır

Finansal olmayan kuruluşların yükümlülüklerinin GSYH'ye oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında; 2018 yılı üçüncü çeyreğinde, Türkiye'nin borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (Grafik 20).

Grafik 20: Finansal Olmayan Kuruluşların Yükümlülükleri / GSYH, Karşılaştırma *

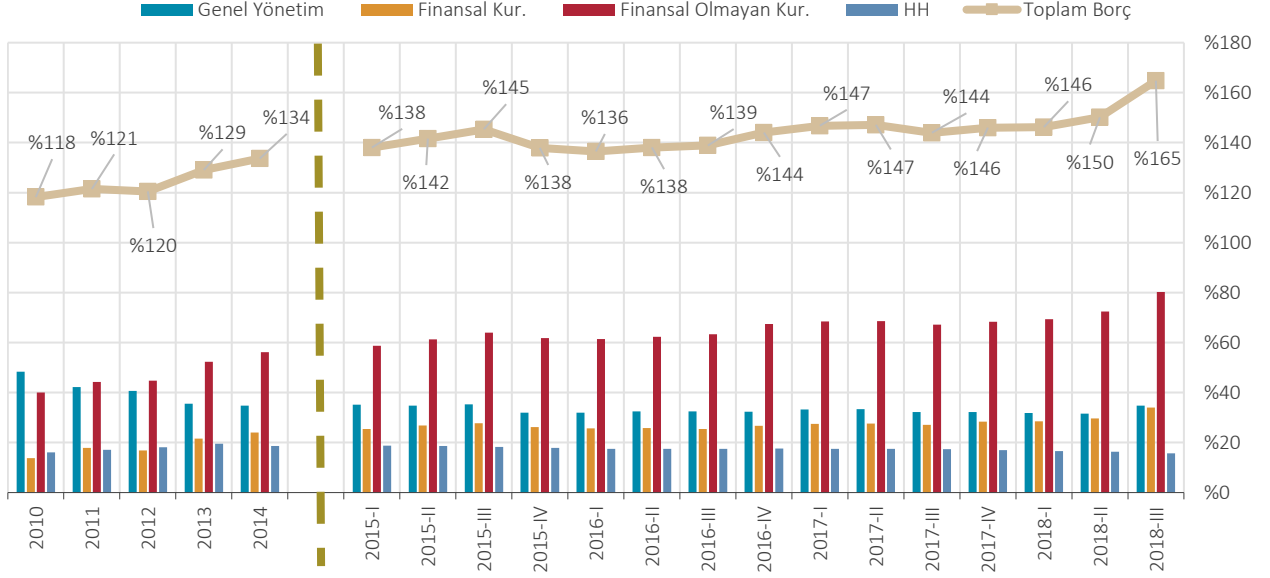
Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*) Diğer ülke verileri 2018 II. çeyrek itibarıdır.

5. Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu

Yurtiçinde yerleşik sektörlerin kullandıkları krediler ve ihraç ettikleri borçlanma senetlerinin toplamından oluşan finansal hesaplar tanımlı toplam borcun GSYH'ye oranı, 2018 yılı üçüncü çeyreğinde %165 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 21).

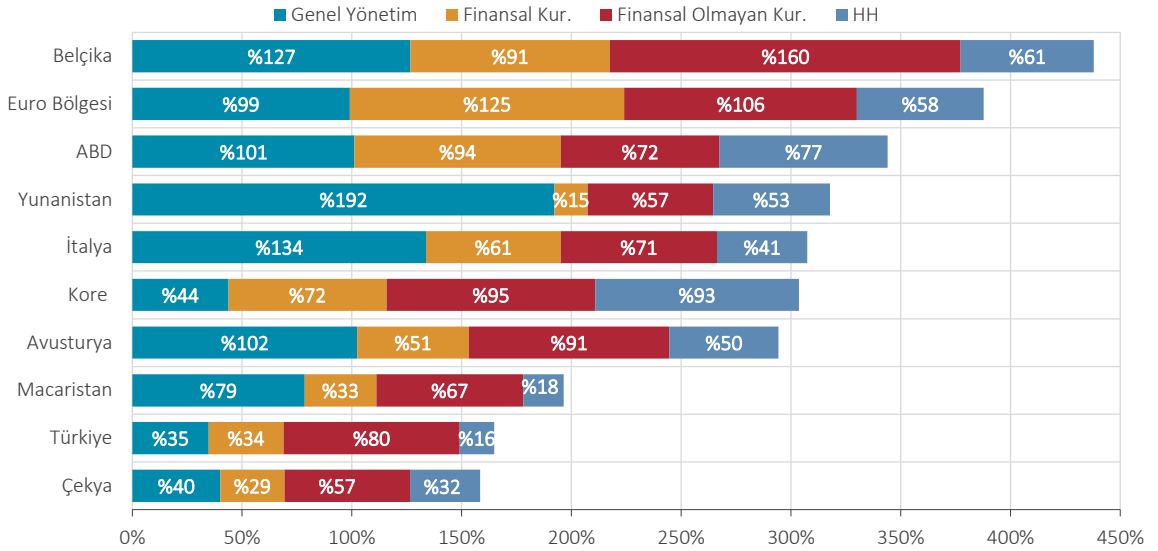
Grafik 21: Sektörlerin Toplam Borcu/GSYH, (%)^{2*}

(*)Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır.
Kaynak: TCMB, TÜİK.

Söz konusu borçluluk oranı diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında; 2018 yılı üçüncü çeyreklik dönemde Türkiye'de yerleşik sektörlerin toplam borcunun düşük seviyede gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 22).

Grafik 22: Borç/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla, (%) (2018 III. Çeyrek)^{2}**

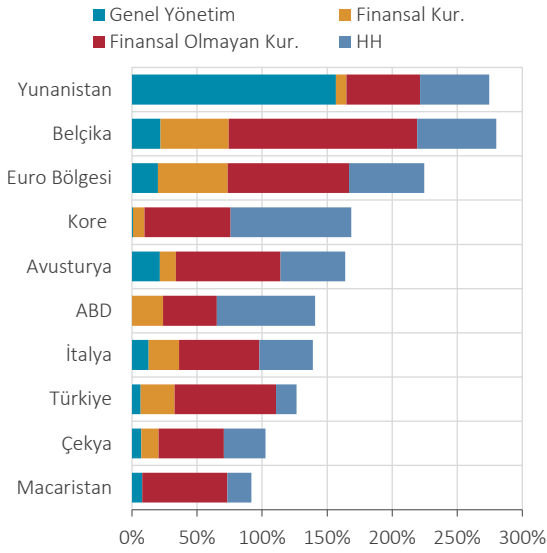
Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*)Diğer ülke verileri 2018 II. çeyrek itibarıyla.

(**)Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır

Borçluluk oranının finansal araçlar itibarıyla ülke karşılaştırması yapıldığında; 2018 yılı üçüncü çeyreklik dönemi itibarıyla Türkiye'nin kredi/GSYH ve borçlanma senetleri/GSYH oranı açısından düşük seviyede yer aldığı görülmektedir. Kredi borçluluk oranında en büyük sektör GSYH'nın %78'i ile finansal olmayan kuruluşlar olurken, borçlanma senetlerinde %28 ile genel yönetim önde gelen sektör olmuştur (Grafik 23 ve 24).

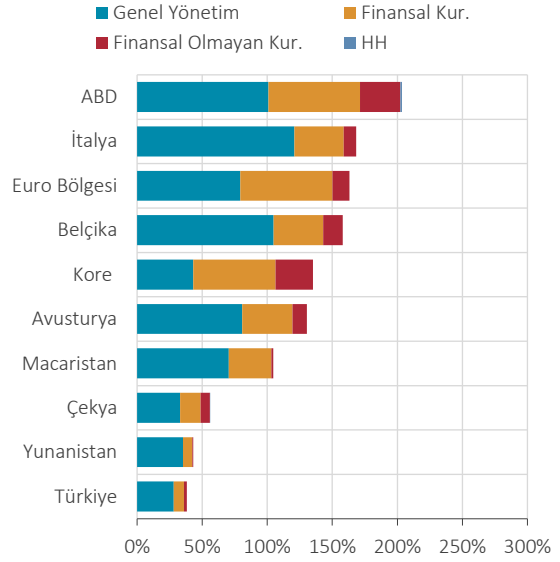
Grafik 23: Kredi/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla, (%) (2018 III. Çeyrek)²

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*) Diğer ülke verileri 2018 II. çeyrek itibarıyla.

Grafik 24: Borçlanma Sen./GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla, (%) (2018 III. Çeyrek)²

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*) Diğer ülke verileri 2018 II. çeyrek itibarıyla.